

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Інститут математики, економіки і механіки
Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

Дипломна робота
бакалавра

на тему: «**Вплив прямих іноземних інвестицій на економіки країн
Центральної та Східної Європи**»

«The Impact of the Foreign Direct Investments on the Economies of the Countries of Central and Eastern Europe»

Виконав: студент IV курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.030203 Міжнародні економічні відносини
Мгеладзе Енрі Романович
Керівник: д.е.н., проф. Якубовський С.О. _____
Рецензент: к.е.н., доц. Ломачинська І.А.

Рекомендовано до захисту:

Захищено на засіданні ЕК № _____

Протокол засідання кафедри

протокол № _____ від «____» _____ 2016 р.

№ _____ від «____» _____ 2016 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бал)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

С.О. Якубовський

О.В. Горняк

(підпис)

(прізвище, ініціали)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Одеса - 2016

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні засади виникнення та розповсюдження прямих іноземних інвестицій	5
1.1. Поняття, класифікація та теорія іноземних інвестицій.....	5
1.2. Динаміка світового руху інвестицій.....	17
Розділ 2. Вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток країн Центральної та Східної Європи	24
2.1 Ефективність використання прямих іноземних інвестицій у країнах Центральної та Східної Європи.....	24
2.2 Надходження прямих іноземних інвестицій та їх вплив на економіку України	29
Розділ 3. Перспективи підвищення інвестиційної привабливості країн Центральної та Східної Європи.....	34
3.1. Досвід забезпечення економічної стабільності країн Центральної та Східної Європи у процесі залучення прямих іноземних інвестицій.....	34
3.2. Шляхи покращення інвестиційного клімату в Україні.....	42
Висновки	46
Список використаних джерел	49

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку світової економіки важливим та актуальним питанням є дослідження наслідків міжнародної інвестиційної діяльності, залучення та використання іноземних інвестицій. Майже всі країни світу спрямовують свої зусилля на підвищення інвестиційної привабливості для іноземних інвестицій та збільшення їх обсягів в національну економіку, однак наслідки від цієї діяльності мають бути постійно аналізуватися.

Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) розширює для приймаючих країн можливості із забезпечення позитивних структурних перетворень, але, водночас, спричиняє й ризики поширення негативних процесів в економічному середовищі. Отже, ПІІ можуть впливати на економічний розвиток як позитивно (трансфер інноваційних знань, зниження рівня безробіття, підвищення продуктивності праці, оновлення матеріально-технічної бази промисловості та ін.), так і негативно (консервація чинної моделі залучення країни до міжнародного поділу праці, експансія імпортової продукції, погіршення екологічної ситуації та ін.).

Ескалація кризових явищ у сучасному міжнародному фінансовому середовищі, значна частка яких генерується сектором іноземних інвестицій, вимагає удосконалення інструментів регулювання міжнародної інвестиційної співпраці.

Досвід зарубіжних країн засвідчує перспективність запровадження ефективного регулювання потоків ПІІ на основі моніторингу фінансових ризиків і врахування довгострокових й середньострокових наслідків залучення інвестицій для приймаючої країни. Перед Україною, як учасницею міжнародної інвестиційної співпраці, постало актуальне завдання розширення досліджень впливу ПІІ на економічний розвиток

Метою дипломної роботи є аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на економіку країн Центральної і Східної Європи.

Для досягнення визначеної мети у дипломній роботі були поставлені такі

завдання:

- дослідити сутнісні характеристики категорії «іноземні інвестиції» та «прямі іноземні інвестиції» та визначити їх роль у забезпеченні ефективності міжнародних економічних відносин;
- проаналізувати сучасний стан надходження ПІ до економіки країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ);
- провести аналіз процесу забезпечення стабільності економічного розвитку країн ЦСЄ у процесі залучення ПІ;
- проаналізувати сучасний стан надходження прямих іноземних інвестицій до економіки України;
- окреслити напрями підвищення ефективності процесу прямого іноземного інвестування у країнах Центральної та Східної Європи й України.

Об’єктом дослідження є процеси здійснення міжнародної інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є механізми та наслідки надходження прямих іноземних інвестицій для економічного розвитку країн Центральної та Східної Європи.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення окреслених завдань у дипломній роботі використовувались такі методи досліджень: порівняльного аналізу; систематизації та узагальнення; методи статистичного аналізу; емпіричного дослідження.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців, матеріали міжнародних інституцій (групи Світового банку, ЮНКТАД, ОЕСР, WAIPA), матеріали міжнародних компаній, що надають спеціалізовані професійні послуги, матеріали періодичних видань, статистичні матеріали управління статистики, а також нормативно-правові акти у сфері державного регулювання прямого іноземного інвестування.

Структура роботи: дана дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів з підрозділами, висновку, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дипломної роботи були досягнені усі поставлені задачі, зокрема це можна підтвердити наступними висновками.

Було досліджено сутнісні характеристики категорії «іноземні інвестиції» та «прямі іноземні інвестиції» та визначити їх роль у забезпеченні ефективності міжнародних економічних відносин.

Загальноприйняте у міжнародному співтоваристві визначення, що найбільш повно відображає сутність категорії, є наступне: ПІІ – це інвестиції, що здійснюються за межами національних кордонів і передбачають довгострокові взаємозв'язки, постійний інтерес та контроль резидента однієї країни (іноземного інвестора чи материнського підприємства) стосовно підприємства – об'єкта розміщення свого капіталу, що є резидентом економіки іншої країни (іноземної філії).

На сучасному етапі розвитку світогосподарських зв'язків зростає взаємозалежність країн. Одним із проявів глобалізації є вільний рух ПІІ. Результатом надходження ПІІ можуть бути як позитивні явища (зростання рівня зайнятості, збільшення продуктивності праці, трансфер технологій, зростання відрахувань до бюджету), так і негативні (погіршення екологічної ситуації, фіксування сировинної орієнтації економіки країни-реципієнта, формування ринків збуту застарілих технологій). Аналіз галузевої структури ПІІ, які надходять в Україну, показав, що фінансові ресурси зосереджуються у сировинних галузях та фінансовому посередництві. За такої структури інвестування формується загроза припливу псевдоефективних інвестицій, які зосереджуються у секторах економіки з високим рівнем оборотності та окупності, та не сприяють зміцненню конкурентних позицій країни на світових ринках, не поліпшують економічні показники розвитку країни.

Псевдоефективні інвестиції, в нашому розумінні, – це інвестиції, що були спрямовані у фінансове посередництво, торгівлю, операції з нерухомістю. На противагу цьому, під ефективними інвестиціями розуміємо інвестування високотехнологічної обробної промисловості, ІТ-технологій тощо. Визначальними ознаками псевдоефективних інвестицій є галузева

структура та мета інвестування, оскільки саме за цими ознаками можна найбільш точно виявити невідповідність національним інтересам.

Економіки країн Центрально-Східної Європи є привабливими об'єктами для вкладання фінансових ресурсів, завдяки доступу до сировинної бази, дешевої кваліфікованої робочої сили та значного внутрішнього ринку. Однак, світова фінансово-економічна криза спричинила значні негативні наслідки у цій групі, що призвели до значних темпів падіння ВВП. Фінансова криза похитнула впевненість іноземних інвесторів у здатності економік регіону протистояти глобальній нестабільності. На нашу думку, таку ситуацію зумовив псевдоефективний характер інвестицій.

Аналіз географічної структури надходження ПІІ до країн ЦСЄ показав, що вони надходять з офшорних юрисдикцій. Це свідчить про недостатню прозорість джерел їх надходження, незацікавленість іноземних інвесторів та збільшення потоків псевдоефективних інвестицій у цьому регіоні.

Залучення більшості ПІІ в країнах ЦСЄ у торгівлю, фінансове посередництво, операції з нерухомістю зумовило значний негативний вплив світової фінансової кризи, тобто дана галузева структура припливу ПІІ негативно впливає на економічний розвиток країни-реципієнта. Станом на 2013 р. ситуація не змінилася: у більшості країн ЦСЄ інвестиції надходили переважно в операції з нерухомістю (Болгарія) та фінансове посередництво (Хорватія, Естонія, Словенія, Латвія, Україна, РФ).

В ході виконання дипломної роботи було проаналізовано сучасний стан надходження ПІІ до економіки України та визначити наслідки надходження ПІІ в Україну. Згідно групування країн щодо інвестиційної привабливості Україна була віднесена до найменш привабливого кластера через високий рівень тінізації економіки, корупції, низькі показники легкості ведення підприємницької діяльності. Інвестиційний клімат напряму впливає на якість фінансових ресурсів. Висока ризиковість інвестування, що пов'язана із тінізацією економіки, нестабільністю законодавства, несприятливими умовами підприємницької діяльності зумовлює вкладення інвестиційних ресурсів у високоприбуткові та швидкооборотні галузі

Емпірична оцінка виявила негативний вплив надходжень ПІІ на такі

макроекономічні показники, як індекс промислового виробництва, торговельний баланс. Вплив іноземного інвестування на зростання частки підприємств, що застосовують інновації, виявився нульовим. За допомогою регресійного аналізу виявлено зростання обсягу імпорту від надходження ПІІ. Причиною такого впливу є псевдоефективна природа ПІІ, які залучаються у фінансове посередництво, торгівлю, операції з нерухомістю. Відзначено довгостроковий позитивний вплив надходжень ПІІ на ВВП. Псевдоефективні інвестиції в Україні були спрямовані у банківську сферу, яка займає надмірно високу частку ВВП. Однак вплив капіталу на формування зростання ВВП становить лише 9% у довгостроковому періоді, а у короткостроковому та середньостроковому періодах значення є ще меншим. Це підтверджує псевдоефективну природу цих інвестицій.

Для стимулювання надходження ефективних інвестицій країни ЦСЄ здійснюють реформи інституційного забезпечення підприємницької діяльності, що безпосередньо впливають на інвестиційний клімат: податкова система, започаткування власної підприємницької діяльності, отримання права власності, здійснення зовнішньоторговельних операцій, виконання контрактів, рішення про банкрутство. До таких найважливіших реформ належать комп'ютеризація процесу надання дозвільних документів та електронний документообіг.

Для країн ЦСЄ з метою посилення захисту національних економічних інтересів запропоновано використати механізми державно-приватного партнерства, моніторингу притоку ПІІ, стандартизації поведінки міжнародних компаній при інвестуванні.

Україна характеризується високим потенціалом що до інвестиційної діяльності, однак вона не використовує свої переваги. Ступінь інвестиційної привабливості України є досить низькою, зокрема про це свідчать місця, які займає Україна у міжнародних рейтингах.

Головною перешкодою на шляху залучення ефективних іноземних інвестицій в Україну є корупція, яка підтримується українським бізнесом та не дає можливості прозорим іноземним компаніям створювати свої виробництва в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про режим іноземного інвестування: [Електрон- ний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=93/96-%E2%F0&print=1>.
2. Аналіз та оцінка сучасних тенденцій секторального розподілу світових потоків інвестиційних ресурсів / С.М. Макух // Економічний форум. – 2013. – № 4.
3. Бирка М. І. Теоретично методологічні підходи до аналізу прямих іноземних інвестицій в контексті їх залучення / Бирка М.І. // Львівська політехніка, 2012. - С.34-41
4. Василица О. Б. Пути улучшения структуры иностранных инвес- тиций в Украину/ О. Б. Василица //Перспективы развития экономического и финансового образования в России: материалы международной научно-ме- тодической конференции. – Астрахань: Издательский дом «Астраханский университет», 2013. – С.121-125.
5. Василица О. Б. Усовершенствование системы привлечения иностранных инвестиций в Украину / О. Б. Василица // Актуальные проблемы управления экономикой региона: материалы X международной научно-практической конференции. – СПб.: СПбГЭУ, 2013. – С. 161-164.
6. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с. : [Електронний ресурс]. – 172
Режим доступу: [http://www.niisp.gov.ua/c ontent/articles/files/Vlasuk -4b7f1.pdf](http://www.niisp.gov.ua/content/articles/files/Vlasuk-4b7f1.pdf).
7. Гайдуцький, І.П. Розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК) та їхній вплив на економіку країн / І. П. Гайдуцький // Економіка АПК. - 2008. - N 1.- С.53-58.
8. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б. В. Губський. – К.: Наук. думка, 1998. – 390 с.
9. Державний комітет статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим

- доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 2-ге видання, виправлене та доповнене. – Львів: Вид-во “Центр Європи”, 1997, – 576 с.
 11. Захарін С.В. Механізм державного регулювання іноземного інвестування: Монографія / НАН України. Інститут економіки; відпов.редактор член-кор. НАНУ, д.е.н. Герасимчук М.С. – К., 2003. – 161 с.
 12. Захожай В.Б., Федоренко В.Г. Страхувий та інвестиційний менеджмент. – К.: МАУП, 2002. – 344с.
 13. Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: unctad.org
 14. Комерційна дипломатія: торговельна політика і право / [Л. Доусон, М. Мальський, Е. ВанДузер та ін.]. – Львів: Астролябія, 2005. – 520 с
 15. Лобанцов Н. Транснаціональні корпорації в міжнародному русіні капітала / Н. Лобанцов, Г. Геращенко // Фінансовий бізнес. - 2007. - N 1.- С.50-58
 16. К. С. Малько. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України .- УДК 339.727.22.-2015р.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [УМОВАХfile:///C:/Users/User/Downloads/ape_2015_3_13.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/ape_2015_3_13.pdf)
 17. Міністерство економіки України : Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mineco.gov.ua>.
 18. Налоговые льготы : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.liaa.gov.lv/rus/proowrenija_biznesa/nalogovye_lgoty/](http://www.liaa.gov.lv/rus/proowrenija_biznesa/nalogovye_lgoty/).
 19. Офіційний сайт Національного банку України : [Електронний 177 ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
 20. Офіційний сайт рейтингового агентства Fitch : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fitchratings.com/search/Search.faces ?N=4294955929>.
 21. Офіційний сайт Інституту реформ [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ir.org.ua/>.
 22. Паливода К. Проблеми формування та використання інвестицій в сучасній економіці України / К. Паливода // Банківська справа. – 2007. – №4. – С.

- 73-81.
23. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
 24. Потоки прямих іноземних інвестицій: тенденції та вплив на економічне зростання / Т.А. Бойко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. – 2013. – Вип. 4. – С. 211-219. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvamu_upravl_2013_4_28.pdf
 25. Рогач О. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій / О. Рогач. – Київ: Либідь, 2005. – 720 с.
 26. Статистична база Євростату: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // ec.europa.eu/eurostat.
 27. Статистична база Міжнародного валютного фонду: [Електронний ресурс]. – Режим доступу // www.imf.org.
 28. Статистична база Світового банку : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/>.
 29. Статистична база ЮНКТАД : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org>
 30. ЮНКТАД: приток инвестиций в страны с переходной экономикой резко сократился [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ictsd.org/bridges-news>
 31. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія: підручник / Філіпенко А. С. – Либідь, 2008. - 408 с.
 32. Якубовський С.О. Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій та її вплив на конкурентоспроможність національних економік. / Якубовський С.О. - М.: Міжнародні відносини - Одеса: ОРІДУ УАДУ, 2002. – 394 с.
 33. Hymer S. The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment / S. Hymer. – Cambridge: The MIT Press, 1976. – 253 с.
 34. Global Competitiveness Report 2015-2016 - Reports .-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report->

- 2015-2016/
35. Grazia Ietto-Gillies. The Theory of the Transnational Corporation at 50+. London South Bank University and Birkbeck University of London 2013. P. 1-20 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://etdiscussion.worldeconomicsassociation.org/wpcontent/uploads/Theories-TNCs.pdf>
 36. Investment Climate Surveys [Электронный ресурс] / World Bank. - Режим доступа : <http://rru/worldbank.org/InvestmentClimate/>.
 37. Razin A. Excessive FDI Flows Under Asymmetric Information / A. Razin, E. Sadka, C. Yuen. // NBER. – 1999.
 38. UNCTAD, FDI/MNE [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.unctad.org/fdistatistics
 39. World Bank Group. Doing Business. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine#registering-property>
 40. World Investment Prospects Survey 2012-2014 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaeia2014d21_en.pdf.
 41. World Investment Report 2013 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http // www.unctad.org/en/docs/wir2013_en.pdf](http://www.unctad.org/en/docs/wir2013_en.pdf).
 42. World Investment Report 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2011_en.pdf
 43. World Investment Report 2015 [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf